

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНА ІННОВАЦІЯ

Н.М. Дятленко,

*Інститут післядипломної педагогічної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка*

В.Є. Кравченко,

директор програми Лайонс Квест в Україні

С.І. Денісенко,

координатор програми Лайонс Квест в Україні

Сьогодні активно обговорюються питання про майбутнє української школи. До педагогічної спільноти підключилися батьки дітей, представники громадських організацій, міжнародні організації і навіть самі школярі. Найчастіше говорять про перевантаженість навчальних планів, оновлення чинних навчальних програм, гостро постало питання про покращання загальної атмосфери в навчальних закладах, наповнення освітнього середовища радістю та натхненням. Школа має допомогти дитині пережити власну самоцінність, оволодіти навичками відповідальності та вміннями самостійно знаходити потрібні знання і застосовувати їх у життєвих ситуаціях.

Педагогічна та громадська спільнота мала можливість познайомитися і включитися в обговорення стратегічного документу – проекту Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» [3]. Уперше в документі чітко названо проблеми освітянського середовища, зазначено ключові компоненти та компетентності, згідно з якими має будуватися освітній процес у школі.

Особливий акцент робиться на підвищенні професійної компетентності вчителя – носія змін, його готовності до побудови партнерських взаємин з учнями, формування цінностей, серед яких поряд з іншими називаються соціальні та громадянські: уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; формування екологічної грамотності і здорового способу життя, уміння розумно та

раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя, тобто все те, що потрібне для успішної самореалізації в навчанні та праці [3].

Науковцями (О. Дубасенюк, В. Кремень, І.Зязюн, В.Загвязинский, Г. Коджаспирова, А. Моїсєєв, Л. Подимова, О. Пометун, А. Пригожин, О. Савченко, С. Сисоєва, П.І. Щедровицкий та ін.) сформовано значний арсенал теоретичних розвідок у питаннях інновацій в освіті. Втім навіть такий значний обсяг наукової інформації не може повною мірою забезпечити запити вчителів початкової школи щодо можливостей реалізації інноваційних ідей у практику.

Важливий конструктивний внесок у реалізацію ідей реформування початкової школи може зробити Програма «Навички зростання», що розроблена Міжнародною волонтерською організацією «Лайонс Клубс» (Lions Clubs International). Сьогодні ця програма апробується в рамках міського педагогічного експерименту, до участі в якому залучено декілька столичних шкіл. Київські вчителі – учасники експерименту – проходять навчальні тренінги, отримують консультативну підтримку від наставників і намагаються реалізувати ідеї програми в фаховому житті. Програма схвально оцінена як вчителями, що втілюють її у своїй роботі, так і фахівцями-науковцями в царині педагогіки та психології.

Ідеї програми «Навички зростання» для молодших школярів вдало корелюють з інноваційними підходами в організації освітнього процесу в початковій школі, що декларуються державними документами і зокрема, змінами, що заявлені в документі «Нова українська школа». Поняття «зростання» розкриває концептуальний підхід Програми: створити максимально сприятливі умови, за яких діти поступово, відповідно до своїх інтересів та можливостей накопичують досвід переживань, самостійних рішень, спільної діяльності, самопізнання.

Завдання Програми «Навички зростання» для початкової школи в тому, щоб залучити вчителів до організації навчального середовища на основі довіри,

високих очікувань і залучення кожного, створити сприятливі умови для оволодіння учнями основними емоційними та соціальними навичками, що необхідні для здорового і продуктивного життя, прищеплювати безпечний здоровий спосіб життя, налагоджувати позитивні стосунки з родиною, однолітками, учителями, суспільством. Можливе варіативне використання означених матеріалів як у рамках формально організованих занять (навчальні предмети «Я у світі», «Основи здоров'я», «Фізична культура»), так і поза ними, наприклад, на класних годинах.

Значущим доробком є розроблений авторами комплекс методичних матеріалів для вчителя, до якого входять посібник для вчителя, робочий зошит учня, диск електронних ресурсів зі слайдами до уроків, робочі листки для виконання домашніх завдань, із матеріалами для виконання завдань спільно з батьками та для проведення батьківських зборів. Надається повний комплект матеріалів для кожного класу початкової школи, а також загальний методичний посібник.

Програма передбачає проведення з учнями початкової школи низки занять, що об'єднані у шість основних розділів: «Позитивне навчальне середовище», «Особистісний розвиток», «Соціальний розвиток», «Здоров'я та профілактика», «Лідерство та волонтерство», «Рефлексія». Кожний розділ у свою чергу конкретизується низкою уроків. У посібнику для вчителя окрім представлення досить детального плану уроку, «розшифровуються» і його окремі етапи, наприклад, подається історія опанування конкретних навичок (що учні дізналися минулого року, вивчать протягом цього та отримають у наступному), пропонуються варіанти підтримки (допомоги) дитини у перебігу роботи на уроці, вказано, як пов'язаний даний зміст зі змістом інших навчальних предметів, які завдання варто учням виконати за рамками уроку та ін. Фактично пропонується детальна мапа проведення занять та подається весь необхідний додатковий матеріал для роботи в класі та за його рамками.

Заняття зі школярами пропонується будувати відповідно до чотирьох основних етапів: 1. *Етап дослідження*. Вчитель з'ясовує обізнаність дітей

щодо теми заняття (демонструється прийняття будь-якої відповіді); 2. *Етап установлення зв'язку між знаннями дітей та новою інформацією*. Подається нова інформація та підкреслюється її зв'язок із відповідями дітей на попередньому етапі; 3. *Етап вправлення (практика)*. Педагог створює умови, за яких школярі в конкретних ситуаціях апробують отримані знання та навички. Щоб допомогти дітям асимілювати нові знання, підбираються вправи, ситуації, завдання, що максимально відображують реалії життя і діти включаються у їхнє вирішення; 4. *Етап застосування*. Дітям пропонується використати нові знання та навички за рамками школи та уроків. Застосовується індивідуальна робота, завдання в командах, самоаналіз.

Автори пропонують низку методичних підходів, прийомів, що допомагають на заняттях підтримувати у школярів інтерес та бажання ділитися власними почуттями, налаштовують на конструктивну розмову, активізують рефлексію.

У тезах ми подаємо лише окремі позиції масштабної програми розвитку молодших школярів, що ґрунтується на переконаннях міжнародної освітньої спільноти про вирішальну роль соціально-емоційного контексту навчання, за якого успішність дитини в житті не може визначатися лише її сьогоденними академічними результатами. Школа спільно з батьками має опікуватися дружньою атмосферою і створювати навчальне середовище, у центрі якого мають бути стосунки, вправляти школярів у застосуванні соціально-емоційних навичок, що необхідні для успішного і здорового життя та активної участі в житті громади. Детальніше про громадську організацію «Лайонс Клубс Інтернешнл – Україна» можна взнати за посиланням <http://www.lions.org.ua>

Література

1. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12–28.
2. Кремень В.Г. Філософсько-освітня діяльність: інноваційні аспекти // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід,

перспективи: зб. наук. праць. / за ред. Василя Кременя та Тадеуша Левовицького. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С.10-26.

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://mon.gov.ua/konczepczyia.pdf> – Назва з екрана.